

Ingrijpen kort voor de dood: wat mag een arts, wat niet?

NATHALIE CARPENTIER

1

Een zinloos geworden behandeling stopzetten

Voorbeeld: Afkoppelen van een nierdialyse bij een terminale patiënt of geen reanimatie meer uitvoeren bij ernstig ziek persoon. Hierdoor zal de patiënt overlijden.

2

Een behandeling niet meer opstarten

Voorbeeld: niet beginnen met sondevoeding bij een zwaar dementerende patiënt die niet meer zelf kan eten. Zonder sondevoeding zal de patiënt overlijden.

3

Pijnstillende medicatie opdrijven bij een stervende patiënt die erg veel pijn lijdt (a) of palliatieve sedatie (b)

Voorbeeld: (a) Iemand die crepeert van de pijn tijdens het stervensproces. (b) Het bewustzijn van iemand die tijdens het sterfproces voortdurend moet braken, wordt verlaagd door hem te verdoven. Officieel laat men 'de patiënt slapen'.

In principe versnelt de arts daarmee het levenseinde niet, maar verhoogt hij iemands comfort tot die 'spontaan' overlijdt. De medicatie kan echter zo sterk verhoogd worden dat het overlijden wél versneld wordt. Laat de natuurlijke dood te lang op zich wachten, dan wordt die sedatie helaas ook soms zonder overleg opgedreven. Dan gaat het eigenlijk over levensbeëindiging zonder verzoek. (zie 5)

Mag dit? Deze beslissingen moeten volgens de wet op de patiëntenrechten gebeuren in overleg met de patiënt of met zijn wettelijke vertegenwoordigers. Volgens de deontologische code van de Orde van Geneesheren moeten artsen afzien van therapeutische hardnekkigheid. Bij ernstig ongeneeslijk zieken wordt gevraagd palliatieve zorg - zoals pijnstilling en palliatieve sedatie - toe te passen.

Probleem is volgens Wim Distelmans, titularis van de VUB-leerstoel 'waardig levenseinde' dat palliatieve sedatie geregeld als containerbegrip gebruikt wordt om 'levensbeëindiging zonder verzoek' te maskeren. "Dat mag niet. Als vooraf grondig wordt overlegd en de patiënt gaat ermee akkoord de sedatie te verhogen als de natuurlijke dood niet snel genoeg zou volgen, is de situatie anders. Dan zou je kunnen spreken van trage euthanasie." (zie 6)

4

Opzettelijke levensbeëindiging zonder verzoek van de patiënt

Voorbeeld: Een pasgeborene met ernstige afwijkingen die wellicht maar enkele maanden zal leven. Beslist wordt om het leven nu al mild te beëindigen. Omdat de baby daar zelf niet om kan vragen, is dit geen euthanasie, maar levensbeëindiging zonder verzoek.

Mag dit? Schmerzzone. Beslissen om zulke kinderen niet te behandelen valt in ons land onder normaal medisch handelen. Soms is de situatie zo schrijnend dat artsen overgaan tot actieve levensbeëindiging. Dat is wettelijk niet geregeld.

5

Hulp bij zelfdoding

Voorbeeld: De patiënt vraagt de arts om een dodelijk middel dat hij zelf kan innemen op het moment dat het voor hem 'genoeg is geweest'. De dokter is niet aanwezig bij inname.

Mag dit? Juridisch complex. Zelfdoding is in België niet strafbaar. Wie suïcide wil plegen, bevindt zich in een crisissituatie en moet geholpen worden. Wie hem echter dodelijke middelen geeft, kan beschuldigd worden van schuldig verzuim. Bij klacht oordeelt de rechter over de arts. Als de dokter wél aanwezig is bij inname of nog een dodelijke injectie bijgeeft, gaat het om euthanasie. (zie 6)

6

Euthanasie of opzettelijke levensbeëindiging op verzoek van de patiënt

Voorbeeld: Bewuste en handelsbekwame meerderjarigen die ondraaglijk fysiek of psychisch lijden ten gevolge van een ernstige, ongeneeslijke aandoening kunnen euthanasie vragen.

Mag dit? Opzettelijke levensbeëindiging, zelfs op verzoek van de patiënt, wordt in principe als moord beschouwd. Sinds de euthanasiewet is euthanasie uitzonderlijk toegelaten onder strikte voorwaarden. Bij klacht stelt het parket nog steeds een onderzoek in en kan het de arts vervolgen. De Federale Commissie Euthanasie dient als buffer en beslist soeverein of vooral de geest van de wet en niet de letter werd nageleefd.

Het verzoek moet vrijwillig, overwogen en herhaald zijn. De patiënt moet bewust zijn op het ogenblik dat euthanasie wordt gevraagd. Drie artsen moeten de aanvraag controleren. Verworven wilsonbekwaamheid zoals dementie is een bijzondere situatie. Het kan enkel in een vroeg stadium van de ziekte als de patiënt nog lucide genoeg is.